

TENDENCIENS IN REGULATION OF GROUPS OF COMPANIES

ŠÁRKA KYZLINKOVÁ

Česká republika

Abstract in original language

Podnikatelská seskupení se těší čím dál tím větší oblibě. Současný trend směřuje k vytváření korporátních struktur sledujících dosažení shodných cílů, umožňujících efektivnější způsob řízení. Zatímco současná česká koncepce koncernového práva vychází z německé právní úpravy, navrhovaná právní úprava podnikatelských seskupení se přiklání k modelu francouzskému. Tento příspěvek je zaměřením nad aspekty prosazování vlivu v ovládané společnosti a s tím spojenými důsledky v návaznosti na navrhovanou úpravu.

Key words in original language

koncern; corporate governance; stakeholderská teorie; shareholderská teorie

Abstract

Groups of companies are becoming more and more popular. The current trend tend is to create corporate structures, that are aiming to achieve the same goals and enabling more efficient way of managing. While the current Czech concept of legal regulation of groups of companies is based on German legal concept, the newly proposed legislation inclines to French model. This contribution is ment as a reflection over the aspects of influence in the controlled company and over the implications the proposed new legislation of the law may cause.

Key words

groups of companies; corporate governance; stakeholder theory; shareholder theory

1.KONFLIKT ZÁJMŮ

Konflikt zájmů provází obchodní společnosti od samého počátku jejich vzniku. Na “zájmy” lze v zásadě nahlížet ze tří úhlů pohledu: zájmy akcionářů, dále zájmy zaměstnanců, státu a municipalit a do třetice hledisko tzv. social responsibility, společenské odpovědnosti, zájmu na udržitelnosti rozvoje. Jelikož každá z těchto skupin hájí jiné zájmy, své zájmy, jejich konflikt je nevyhnutelný. Zkoumání priorit jednotlivých skupin bylo a je předmětem mnoha průzkumů.

Jaké jsou tendence v rozhodování manažerů? Co pod pojmem “zájem společnosti” rozumí výkonní ředitelé a členové představenstva? Považují společnost za instituci, jejíž povinností je zohlednit zájmy stakeholderů? Nalezení odpovědí na tyto otázky měla za cíl i nová

studie, která byla provedena letos v Norsku a zahrnovala jak společnosti fungující na trhu nezávisle, tak i společnosti patřící do koncernu. Jejím výsledkem bylo mimo jiné zjištění, že způsob jednání managementu není závislý na typu korporace, ani na tom, zda společnost je či není součástí holdingové struktury, a dále, že způsob jednání managementu jednoznačně upřednostňuje vnitřní zájmy společnosti nad společenskou odpovědností.¹

Tato korporátní realita odráží nezbytnost, o které se již dlouho vedou debaty, a to implementaci povinností uložených managementu do principů corporate governance. Trend kladoucí důraz na corporate governance obchodních korporací lze vysledovat i v novém zákoně o obchodních korporacích.

2. STAKEHOLDERSKÁ VERSUS SHAREHOLDERSKÁ TEORIE

Nyní si dovoluji poukázat na fakta související se změnami v přístupu ke správě společností v návaznosti na ekonomický vývoj.

Teorie primátu akcionáře, shareholderská teorie, přikládající důležitost výhradně zájmu akcionářů, kterým bezpochyby je maximalizace zisku korporace, převládala v anglo-amerických jurisdikcích již od devatenáctého století. Mezi stoupence této teorie patřil například i Milton Friedman, držitel Nobelovy ceny za ekonomii, zastávající názor, že korporace nejsou povinny jednat s ohledem na společenskou odpovědnost. Podle Friedmana je úkolem managementu pouze zajištění zisku akcionářů.²

V posledních dvaceti letech však dochází k obratu, k příklonu k evropské stakeholderské teorii, kontrastující s teorií primátu akcionáře a úzce související se společenskou odpovědností podniku. V pojetí stakeholderské teorie je účelem korporace jednat ve prospěch stakeholderů bez ohledu na maximalizaci zisku.³

Trend zohledňování společenské odpovědnosti korporací je zřejmý zejména ve Velké Británii, kde byl v rámci právní úpravy korporací

---

¹ HAGEN, Inger Marie. CSR: Included in the Company Interests and Company Strategies? Some examples from Norway. *European Company Law*. 2011, roč. 8, č. 2/3, s. 100-108.

² SCHAEFER, Brian P. Shareholders and Social Responsibility. *Journal of Business and Ethics* [online]. 2008 [cit. 2011-02-12]. Dostupné z: <<http://www.springerlink.com/content/h73115204g55x126/fulltext.pdf>>.

³ KEAY, Andrew. Stakeholder theory in corporate law: has it got what it takes? *Richmond journal of global law and business* [online]. Summer 2010, vol. 9, nr. 3 [cit. 2011-12-02]. s. 249-300. Dostupné z: <http://rjglb.richmond.edu/archives/9.3/rgl_9-3.pdf>.

the Companies Act 2006, přijat tzv. enlightened shareholder value⁴, osvícený akcionářský model, zahrnující požadavek na zohlednění typicky stakeholderských zájmů, kterými jsou zajištění celkové prosperity a dlouhodobého stakeholderského prospěchu.⁵

Právní úprava Velké Británie se tak ocitla někde mezi americkým modelem na jedné straně a modelem kontinentálně evropským na straně druhé.

Ovšem finanční krize a s ní spojené a nechvalně známé pády významných amerických firem a finančních institucí jsou důvodem silícího zájmu na regulaci správy obchodních společností i ve Spojených státech.

“Výstražným symbolem krize” se stala americká společnost ENRON, na jejímž úpadku se podílel nejen management a jeho akciové opce, kterému se pád nejčastěji klade za vinu, ale i členové auditorské komise ředitelů, externí auditoři a finanční analytici, špatná regulace účetnictví i insitucionální vlastníci. Není tedy divu, že reakce na sebe nenechala dlouho čekat a 30.července 2002 byla ve Spojených státech takováto regulace zavedena, a to poněkud kontroverzním Zákonem o odpovědnosti v korporacích, tzv. Sarbanes-Oxley Act. Zákon je neustále kritizován, a to zejména proto, že *“rozšiřuje státní regulaci finančních trhů, aniž by při tom byl schopen investory ochránit před budoucími podvody.”*⁶

I když bezesporu není Sarbanes-Oxley Act dokonalým lékem na všechny vzniklé potíže, je nepochybné, že některé problémy finančních institucí byly způsobeny právě nedostatky v principech corporate governance uplatňovaných v anglo-amerických jurisdikcích a jejich změna je nezbytná.

Inspirace výše zmíněným modelem tzv. enlightened shareholder value je znát i v novém zákoně o obchodních korporacích.

3. KRÁTCE K HISTORICKÝM SOUVISLOSTEM KONCERNOVÉHO PRÁVA: ROZENBLUMŮV KONCEPT VERSUS NĚMECKÉ KONCERNOVÉ PRÁVO

Francouzská koncepce koncernové regulace vychází z Rozenblumova konceptu. Tento model *“spočívá na judikatuře francouzského*

---

⁴ section 172(1) of the Companies Act 2006, [cit. 2011-12-02]. Dostupné z: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents>>.

⁵ KEAY, Andrew. Stakeholder theory in corporate law: has it got what it takes? *Richmond journal of global law and business* [online]. Summer 2010, vol. 9, nr. 3 [cit. 2011-12-02]. s. 249-300. Dostupné z: <http://rjglb.richmond.edu/archives/9.3/rgl_9-3.pdf>.

⁶ KLUSOŇ, V. *Moderní korporace v soudobém kapitalismu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Karolinum, 2010. s. 199.

kasačního soudu v trestní kauze Rozenblum. V tomto rozhodnutí soud dovodil přednost zájmů koncernového seskupení před zájmy dceřinné společnosti za splnění přesně určených předpokladů.” Nejvýraznějším rozdílem oproti německé právní úpravě koncernů, kterou je inspirováno naše současné koncernové právo, je fakt, že ovládající společnost “nemusí vyrovnávat jednotlivé újmy koncernové společnosti izolovaně od dalších skutečností a výhod, které plynou pro koncernovou společnost ze začlenění do skupiny”. Nadřazení zájmu koncernové společnosti je možné bez uzavření ovládací smlouvy.⁷

4. SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA KONCERNU VERSUS NOVÝ ZÁKON O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH

Britský a francouzský vliv je znát i v novém zákoně o obchodních korporacích “*Obecně lze vysledovat trend, který určují základní tři evropské jurisdikce (Velká Británie, Francie a Německo), tj. že se dosavadní striktní koncepty narušují či smazávají a více regulace se dává na otázky správy obchodních korporací*”⁸.

Nový zákon o obchodních korporacích opouští současné pojetí odpovědnosti, vázané na výsledek, a přiklání se k úpravě kladoucí důraz na řádný způsob výkonu jednání. Tato tendence je znát i v úpravě podnikatelských seskupení, kde “*ovlivnění i koncern mají přímý vliv na pravidla vnitřní správy a odpovědnosti a nikoliv na strukturu korporace. Regulace je proto vložena do širších souvislostí corporate governance a jejím cílem je upravit správu a důsledky seskupení.*”⁹.

Dle současné právní úpravy koncernu jsou koncernové vztahy ve smyslu § 66a odst. 7 obchodního zákoníku, a to jak smluvní koncern na základě ovládací smlouvy podle § 190b obchodního zákoníku, tak i faktický koncern, vztah mezi členy jednoho koncernu, který není upraven ovládací smlouvou, jsou ve vztahu k ovládnutí vztahem zvláštním, jsou podmnožinou obecné kategorie ovládnutí. Na rozdíl od pouhého vztahu ovládnutí se v takovémto případě vytváří jednotný

---

⁷ DOLEŽIL, T. *Koncerny v komunitárním právu : analýza a náměty pro rekodifikaci*. 1. vyd. Praha : Auditorium, 2008.

⁸ Zákon o obchodních korporacích, [cit. 2011-12-02]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni%20navrh%20zakona%20o%20obchodnich%20korporacich_2011.pdf>.

⁹ Zákon o obchodních korporacích, [cit. 2011-12-02]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni%20navrh%20zakona%20o%20obchodnich%20korporacich_2011.pdf>.

funkční hospodářský celek, existuje jednotné řízení.¹⁰ Inspirace německou regulací koncernových struktur je tedy zcela zřejmá.

V rámci koncernové struktury (ať již u smluvního či faktického koncernu) může velmi snadno nastat situace, kdy ovládající osoba využije možnosti výkonu neomezeného vlivu na ovládanou osobu a jedná takovým způsobem, jehož následkem je vznik újmy ovládané osoby

V případě faktického koncernu stanoví obchodní zákoník v § 66a odst. 8 zákaz využití vlivu ovládající osoby k prosazení opatření nebo uzavření smluv, z nichž může ovládané osobě vzniknout majetková újma, ledaže vzniklou újmu uhradí nejpozději do konce účetního období, v němž újma vznikla, anebo jestliže byla do konce tohoto období uzavřena dohoda o tom, v jaké lhůtě bude tato újma uhrazena. Zde je zřetelně znát inspirace německým koncernovým právem, již zmíněným stanovením povinnosti vyrovnat újmu v rámci účetního období.

U smluvního koncernu je ve srovnání s koncernem faktickým situace jednodušší. Ovládací smlouva *“dovoluje ekonomické rozhodování v rámci koncernu, které je v zájmu celku”*.¹¹, za podmínky, že je vyvážena zájmem koncernu jako celku nebo jeho člena, což opět koresponduje s výše uvedenou německou úpravou.

Novinek oproti stávající úpravě je podnikatelských seskupení je v novém zákoně o obchodních korporacích hned několik. První z nich je změna v koncepci podnikatelských seskupení, a to zavedení dvoustupňového režimu, ovlivnění a koncern. V případě ovlivnění *“ovlivňující osoba, která svým jednáním způsobí ovlivněné osobě nebo jejím společníkům újmu, odpovídá za ni.”*. Jde-li o koncern, tak nová právní úprava *“sleduje francouzské pojetí, tedy se akcentuje tzv. Rosenblumův koncept”*. Nově je umožněna exkulpace řídicí osoby z režimu odpovědnosti pokud řídicí osoba prokáže existenci koncernu, a to vznik koncernu a jednotné řízení, a *“současně, že způsobená újma, která by měla být uhrazena, vznikla v zájmu koncernu a bude také v jeho rámci vyrovnána”* s tím, že úhrada újmy nemusí mít pouze finanční charakter, ale například formu *“lepšíh dodavatelských podmínek pro intra-koncernové vztahy”*.¹². Jinými slovy, koncern

---

¹⁰ DĚDIČ, J., KASÍK, P., PIHERA, V. K problematice právní úpravy koncernu. *Obchodněprávní revue*. 2009, č.5, s. 133-135. ISSN 1803-6554.

¹¹ TERYNGEL, Jiří. Zneužití informací v obchodním styku a koncern. *I-poradce* [online]. 2002, Poradce č.8 [cit. 2011-07-28]. Dostupné z: <<http://www.i-poradce.cz/SubPages/OtvorDokument/Clanok.aspx?idclanok=10278>>.

¹² Zákon o obchodních korporacích, [cit. 2011-12-02]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni%20navrh%20zakona%20o%20obchodnich%20korporacich_2011.pdf>.

může upřednostnit zájmy celku koncernu před zájmem dceřinné společnosti.

5. ZÁVĚR

Nemohu se ubránit pocitu, že už jsem o něčem podobném četla nebo slyšela. Alespoň paralela nezbytnosti provedení změn a ochoty k přijetí reformem, ať již právní regulace či konceptu corporate governance, v současnosti s historickým vývojem tomu nasvědčuje. Tímto pojátkem mezi současností a historickými událostmi je hospodářská krize. A ačkoli bývají historické paralely záludné, přece jen retrospektivní hodnocení s ohledem na znalost pozdějšího vývoje potvrzuje, že historie má opravdu tendence se opakovat.

Literature:

- - HAGEN, Inger Marie. CSR: Included in the Company Interests and Company Strategies? Some examples from Norway. *European Company Law*. 2011, roč. 8, č. 2/3, s. 100-108.
- - DĚDIČ, J., KASÍK, P., PIHERA, V. K problematice právní úpravy koncernu. *Obchodněprávní revue*. 2009, č.5, s. 133-135. ISSN 1803-6554.
- - KLUSOŇ, V. *Moderní korporace v soudobém kapitalismu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Karolinum, 2010.
- - DOLEŽIL, T. *Koncerny v komunitárním právu : analýza a náměty pro rekodifikaci*. 1. vyd. Praha : Auditorium, 2008.
- - TERYNGEL, Jiří. Zneužití informací v obchodním styku a koncern. *I-poradce* [online]. 2002, Poradce č.8 [cit. 2011-07-28]. Dostupné z: <<http://www.i-poradce.cz/SubPages/OtvorDokument/Clanok.aspx?idclanok=10278>>.
- - Zákon o obchodních korporacích, [cit. 2011-12-02]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni%20navrh%20zakona%20o%20obchodnich%20korporacich_2011.pdf>.
- - SCHAEFER, Brian P. Shareholders and Social Responsibility. *Journal of Business and Ethics* [online]. 2008 [cit. 2011-02-12]. Dostupné z: <<http://www.springerlink.com/content/h73115204g55x126/fulltext.pdf>>.
- - KEAY, Andrew. Stakeholder theory in corporate law: has it got what it takes? *Richmond journal of global law and business* [online]. Summer 2010, vol. 9, nr. 3 [cit. 2011-12-02]. s. 249-300. Dostupné z: <http://rjglb.richmond.edu/archives/9.3/rjl_9-3.pdf>.
- - section 172(1) of the Companies Act 2006, [cit. 2011-12-02]. Dostupné z: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents>>.

Dny práva 2011 – Days of Law 2011 [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012 ISBN (číslo dle sekce) 978-80-210-5911-5 (soubor) 9788021047334. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/content/cs/proceedings/>

Contact – email
s.kyzlinkova@gmail.com